

Globalització, mercat de treball i la transformació dels rols de les dones

Lourdes Benería
Cornell University, EUA

La primera part d'aquesta presentació ofereix un repàs històric de la manera com la globalització de la producció i la reproducció sota el neoliberalisme ha transformat els mercats de treball i ha afectat la labor de les dones des de la dècada 1970. En primer lloc, la presentació ofereix un resum d'algunes de les principals característiques d'aquests processos en relació al treball femení: a) el rol de la inversió multinacional en la industrialització dels països del sud-est asiàtic durant la dècada de 1970 i la seva "preferència" per a l'ocupació femenina; b) l'extensió fins a la qual la literatura feminista va seguir inicialment una aproximació de les "dones-com-a-víctimes" en l'anàlisi de l'esmentat fenomen; c) la continuada feminització de la força de treball internacional durant els anys 1980s i la globalització de l'ocupació cap a noves direccions, incloent el sector dels serveis; d) el paper de les polítiques neoliberals i, particularment, dels programes d'ajustament estructural, en la posterior globalització i les reformes orientades cap al mercat en els països en procés de desenvolupament, contribuint així a la flexibilització del mercat de treball i a l'enorme creixement de la informalització; e) el canvi de la inversió multinacional des dels països de primer a segon rang a la cerca de costos de producció més baixos, afavorint per tant la industrialització orientada a l'exportació i la "maquilització" basada en una gran proporció de dones treballadores; f) la producció a baix cost no ha estat només basada en una força de treball femenina creixent i en una discriminació de gènere, sinó que aquesta també ha introduït enormes canvis en els rols de gènere, sovint amenaçant les normes socials i conduint a tensions amb una arrel de gènere al lloc de treball i arreu; i g) des dels anys 1990s en particular, hi ha hagut un increment en el que podem anomenar la globalització de la reproducció o el flux continuat de dones migrants des del Sud cap al Nord, amb l'objectiu de treballar en el sector econòmic de l'atenció personal, particularment en el treball reproductiu. Els factors demogràfics en els països del Nord han generat una demanda que està essent satisfeta per part de dones migrants com a resposta a factors de tipus econòmic, entre d'altres. Això ha provocat molts canvis en l'estructura familiar tant al Sud com al Nord, així com la formació d'unitats familiars transnacionals.

Continuant aquest resum, la presentació qüestiona si i com podem avaluar els efectes de la globalització en el treball de les dones i suggereix que, donades les complexes i sovint contradictòries tendències a la feina, no podem generalitzar encara que puguem observar alguns patrons. Els efectes depenen d'una diversitat de factors que varien des de la localització geogràfica i les diferències culturals fins a condicions econòmiques tant significatives com les taxes de creixement, els índexs de desocupació i les alternatives laborals existents per a les dones i els homes.

La segona part de la presentació se centra més específicament en les maneres com aquests processos han motivat canvis en els rols de les dones. Començant amb la idea que el gènere és un concepte dinàmic subjecte a contínues construccions i reconstruccions socials, aquesta conceptualitza dues formes diferents d'analitzar aquests canvis: aquelles que són visibles i poden ser quantificades més o menys fàcilment i aquelles que funcionen a un nivell més profund i són més difícils de percebre i avaluar. Estadísticament, podem assenyalar enormes canvis en els rols de les dones durant les

dècades passades; les taxes de participació de la força laboral femenina han incrementat significativament a totes les regions del món, mentre les dones s'han introduït a les activitats masculines a través de tota la jerarquia laboral. No obstant, els indicadors disponibles tendeixen a ser incomplets o bé no són capaços de captar molts dels canvis de gènere que són importants per valorar la des/igualtat de gènere i els rols i normes de gènere. Des d'un punt de vista conceptual i pràctic, necessitem preguntar fins a quin punt hi ha hagut processos de "de-generització" al nivell més profund dels trets subjectius i la configuració d'identitat o fins a quin punt el gènere està essent "desfet". Aquestes consideracions ens ajuden a entendre les diferències entre les regions del món en la manera com els rols i les normes de gènere estan canviant, així com a explicar algunes de les "paradoxes" que han estat identificades en alguns cercles de desenvolupament.

La presentació conclou amb una crida que vol visualitzar la des/igualtat de gènere i els canvis en els rols de les dones en el context més ampli de les creixents desigualtats dins i entre els països sota la globalització. Això porta a emfatitzar dos punts: a) la importància de considerar les qüestions de la distribució de recursos en l'anàlisi feminista; i b) una crítica del feminisme hegemònic en el sentit que aquest ha fracassat en l'anàlisi de les connexions entre el gènere i les desigualtats socials i, per tant, en contribuir més àmpliament al canvi social progressiu.